

## Geologiens dag – Sosestrandens mange forskellige sten

Søndag den 22. september 2019 havde Danmarks Naturfredningsforening Bornholm samt Naturhistorisk Forening for Bornholm inviteret sine medlemmer på en tur med **Jørgen Butzbach** til Sose, hvor han skulle fortælle os om strandens mange forskellige sten.

Arrangementet blev afviklet som en del af den landsdækkende ”**Geologiens dage**”, der er en årligt tilbagevendende begivenhed, hvor geologer, naturvejledere, museer og mange andre frivillige står parat med tilbud om ture, rundvisninger og udstillinger i hele landet.



*Sosebugten på en vidunderlig smuk sensommerdag*



*Butzbach udpeger de morænelag, der har sten i sig*

Klinterne ved Sose på strækningen mellem Sose Odde og Lilleå består af aflejringer fra Tidlig Jura, aflejringer, der er afsat i ferskvand for rundt regnet 200 millioner år siden.

De er alle mere eller mindre skråtstillede, hvilket skyldes de spændinger denne del af jordskorpen har været udsat for på senere tidspunkter i jordens udvikling, og som så flot kan opleves på Klintebakken syd for NaturBornholm.



*Morænen med lag af sten og grus ovenpå juraaflejringer Lagene ligger skråt på grund af spændinger i jorden*

Selv om, det ikke direkte var turens tema, og dog, gennemgik Butzbach klintens opbygning med de skiftevis sandede lag og det juraler, som mange pottemagere fra Rønne tidligere har hentet her i kystskrænten til deres karakteristiske lertøj, bl.a. det kendte Hjorts stentøj.

Lag med spor af planterødder tyder på en tørlægning og tilgroning af de tidligere søer og tynde kullag viser et stigende grundvandspejl, der har forårsaget en gradvis forsumpning af lavninger og dannelser af bl.a. tørvemosser. Således kunne man flot erkende et lag af forkullede grene, der er aflejret langs bredden i en lavvandet sø. Stadigvæk for omkring 200 millioner år siden!



***Planterødder i jurasand***



***Lag af forkullede grene fra en tidligere søbred***

Selv om den 22. september 2019 var en vidunderlig smuk "sensommerdag" med temperaturer her ved stranden på op til 20 grader celcius, var Butzbach lidt utilfreds med situationen, idet det samtidig var højvande og turens mål, de mange forskellige sten på stranden, var dækket af et op til en halv meter dybt vand.



***Stranden i Sosebugten var noget "indskrænket" på grund af højvandet og strandstenene var delvis dækket af vand***

Det, der gør netop Sosestranden til en fremragende lokalitet for studiet af forskellige strandsten, er det forhold, at der i morænejorden er et utal af sten, der både er hentet fra det øvrige Østersøområde ved isens fremstød i form af gletschere gennem Østersølavningen samt lokale sandsten og skiferstykker fra de lag, der ligger eksponeret på den sydlige del af Bornholm, og som isen senest høvlede af.



***Grøn skifer med knolde af fosfat og graptolitskifre, repræsentanter for lokale aflejringer fra det sydlige Bornholm***

Uheldigvis var de mange repræsentanter fra østersområdet dækket af vand, men skiferen var repræsenteret i rigt mål, og Butzbach fik på forbilledlig måde vist ekskursionsdeltagerne, hvorledes det var muligt ved at flække disse skiferstykker at kunne få en helt ukendt verden af talrige forskellige aftryk af tidligere livsformer som f.eks. trilobitter, brachiopoder og især graptoliter frem i lyset.



***Butzbach flækker en graptolitskifer og en hidtil skjult verden af forskellige graptoliter kommer for dagens lys***

I ekskursionen deltog 26 medlemmer af de to lokale foreninger samt nogle gæster fra det øvrige land, og alle forlod sosestranden med en oplevelse, der kun kan erhverves i dette slaraffenland af moræneblokke, der hver for sig har en historie at fortælle, en historie der udspillede sig i de bornholmske vandmasser for omkring en halv milliard år siden!



***Små afrundede skiferstykker på de sydbornholmske strande kan skjule mængder af fossiler – her en Dicranograptus***